

Intervju Alexander Gadžijev

»Videl sem veliko držav, a druge Gorice ni nikjer«

Pianist Z njim smo se v deževnem dopoldnevu pogovarjali v goriški kavarni, nekaj metrov od njegovega doma in od mestnega gledališča Verdi, kjer je potekal prvi izmed treh njegovih koncertov na uradnem programu Evropske prestolnice kulture 2025. »Zabavalo me je, da sem se tja odpravil peš. Tudi do Trga Evrope sem šel peš. Prvič v življenju sem šel peš na svoj koncert,« pove ambasador EPK, ki je pri enaintridesetih letih pianist svetovnega formata

Martin Lissiaeh

NOVA GORICA Niz štirih intervjujev s sooblikovalci novogoriško-goriške Evropske prestolnice kulture (EPK) začnemo z Alexandrom Gadžijevom. Enaintridesetletni klavirski *enfant prodige* se je rodil v Gorici dvema pianistoma – Goričanki in Rusu –, svojo umetniško pot pa je začel na Centru za glasbeno vzgojo Emil Komel.

Med pogovorom se nizajo najpomembnejše etape njegove kariere, tudi drugo mesto na Chopinovem klavirskem tekmovanju v Varšavi, ki velja za enega najpomembnejših svetovnih tekmovanj klasične glasbe. Pred kratkim je v sklopu Evropske prestolnice kulture vodil festival *Prečkanja - Sconfinamenti*, ki ga soorganizira Glasbena matica, v sklopu festivala pa mojstrski tečaj s študenti in študentkami iz vse Evrope. Niz dogodkov je zaključil s svojim koncertom v goriškem mestnem gledališču

Verdi, čemur sta sledila še velik glasbeni dogodek na Trgu Evrope/Transalpini in koncert v svetogorski baziliki.

Rodili ste se in odrasli v Gorici, sledilo je šolanje na Mozarteumu v Salzburgu, nato pa ste študij nadaljevali v Berlinu, kjer še danes živite. Kateri klavirji so zaznamovali vaše življenje?

Začel sem z malim stenskim pianinom Petrofom. Moj prvi klavir, na katerega sem igral doma, je bil očetov Kawai. Po nekaj letih ga je zamenjal nemški Steinway: to je bil in je tudi ostal moj klavir. Razprl mi je nove barve, zvoke – stari spremilvalec iz sedemdesetih let. Upam, da bo z mano celo življenje. Dobro vzdrževanje lahko klavir ohrani tudi sto let. V Berlinu igram na klavir Shigeru Kawai. Z enakim sem se uvrstil na drugo mesto na Chopinovem tekmovanju v Varšavi, nanj sem igral tudi na Trgu Evrope in na Sveti Gori. Kawai je japonski instrument, del moje duše se je tako nalezel japonske kulture.

Prečkanja - Sconfinamenti Alexander Gadžijev (desno) je bil tudi umetniški vodja festivala FB IMAGO SLOVENIJE

Mesto se v enem letu ne bo spremenilo. Želim pa si, da ostane vzdušje EPK-ja

Trije dogodki so za vami: gledališče Verdi, Trg Evrope, Sveta Gora: ste zadovoljni?

Šlo je za veliko delo, ne le izvedbeno, ampak tudi organizacijsko, sploh za Trg Evrope. Ukvarjal sem se z nastopajočimi, na kar nisem navajen. Prevzel sem drugo vlogo, umetniško vodenje, in odkril, da mi pravzaprav leži.

Povrh vsega ste igrali doma, v Gorici.

V Gorici živim v Ulici Morelli, dobrih dvesto metrov od gledališča Verdi. Zabavalo me je, da sem se tja odpravil peš. Tudi do Trga Evrope sem šel peš. Prvič v življenju sem šel peš na svoj koncert.

Če smo že pri koncertu na Trgu Evrope: zakaj ste v program uvrstili tudi ljudske pesmi?

Ko se na koncu *Koralne fantazije* pojavi C-dur akord, se zaslisi ob klavirju in orkestru tudi zbor – takrat sem se spomnil na nonoto. Ko sem bil otrok in sem se z njim sprehal po Korzu, mi je pel in mi je pravil, da sem dojemljiv za glasbo. Pel mi je veliko pesmi, med temi tudi furlansko ljudsko *Stelutis Alpinis*, ki sem jo uvrstil v koncertni program.

Postaviti Beethovna ob bok ljudskemu petju se zdi tvegana poteza za laika, kot sem jaz.

V velikih mestih se je občutek za ljudskost izgubil, tukaj pa je ostal. To sem želel poudariti. Ne nazadnje pa: tema Beethovnov *Fantazije*, ki jo je skladatelj nato predelal tudi v *Deveti simfoniji*, je ljudska. Beethoven je se nato ukvarjal z njeno predelavo in razvojem. Bistvo ni v primerjavi, ampak v razumevanju, kako se lahko eno izliva v drugo.

Zanimiva se mi zdi nekakšna na glavo obrnjena dinamika. Vtis imam namreč, da se ni mesto poklonilo vam, ampak vi mestu, ker ste sami povabili nastopajoče ...

Glavno vlogo je imel klavir, saj je na odru sedelo sto dvajset ljudi, ki so celih pet minut poslušali moj klavirski solo. Želel sem si koncert v znamenju sodelovanja, to je duh EPK-ja: zbor, orkester, dirigent, šest solistov in dveurni dogodek. Beethovnova fantazija se prilega temu. Ob igranju postaja namreč jasno, da je Beethoven postavil ne le glasbeno zgradbo, ampak tudi družbeno vizijo ... vizijo skupnosti, pravzaprav.

Katera je vaša skupnost?

V tem življenjskem obdobju je moja skupnost predvsem v Berlinu. Živim tam, in ko se

vračam s koncerta, se vracam v Berlin. Seveda, ko sem »doma«, sem v Gorici. Imam svoje stare prijatelje z goriškega znanstvenega liceja, z njimi grem v Fabriko v Novo Gorico. Marsikdo ne živi več tu: eden je v Belgiji, drugi v Luksemburgu ... Tukaj imam starša in sorodnike v Volčji Dragi in v Novi Gorici. Skupnost je skratka zelo lep pojem, ki pa ga je težko opisati.

Študentje v Ljubljani ob petkih pravijo, da gredo domov. Potem vedno kdo vpraša, če domov v Ljubljano ali ... domov domov. Kje ste vi doma? Kje je vaš dom?

Dom je Gorica. Takega kraja ni nikjer na svetu. Prepotoval sem veliko držav in videl veliko mej, a druge Gorice ni nikjer. Nikjer drugje ne človek zatipa stikanja romanske, slovanske in germanske civilizacije kot tukaj. Na koncertu na Trgu Evrope sem ob stikanju različnih jezikov občutil, da gre za naš prostor: hkrati naš in od vseh. A tudi če je last vseh, to še ne pomeni, da se z njim ni treba ukvarjati, nasprotno: nastati mora globlje zavedanje, da gre za nekaj skupnega.

Kako so te tri civilizacije zaznamovale vašo glasbeno pot?

Slovanstva po očetu. Na moskovskem konservatoriju je videl Šostakoviča in največje instrumentaliste, skladatelje, dirigente. Bili so zadnja generacija svetovnih glasbenih velikinov. Razvil je globoko željo po glasbi in mi jo posredoval, ne nazadnje z zelo visokimi standardi. Doživel je višek zahodne glasbene kulture in mi jo posredoval.

Kaj pa germanska in romanska?

Nemški svet sem podoživel v repertoarjem in z izkušnjama v Salzburgu in v Berlinu. Tu sem razumel tudi, da je nemško dojoemanje glasbe bolj analitično, ne le v hladnem smislu. Poudarek ni le na emocionalni vsebini in domišljiji, fantaziji, ampak tudi na strukturi. Italijanska glasbena tradicija pa klavirju ne ponuja veliko. Bolj sem se posvečal francoski glasbi.

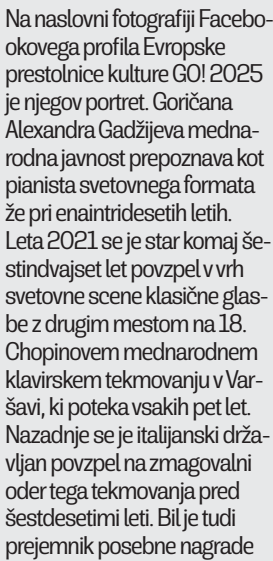
Imenovani ste bili za ambasadorja EPK-ja in nato postali eden izmed akterjev kulturne prestolnice. Kaj si želite, da bi ostalo od Evropske prestolnice kulture?

Mesto se v enem letu ne bo spremenilo. Všeč mi je matematika, zato naj dam primer: ko si star petnajst let, se v enem letu zgodi 7 odstotkov tvojega življenja, ko si star petdeset, pa se v enem letu zgodi 2 odstotka. Skratka: starejša in bolj ustaljena skupnost ni tako di-

Alexander Gadžijev Študiral je na Mozarteumu v Salzburgu in v Berlinu, kjer trenutno živi JERNEJ HUMAR

Sloves je prišel s Chopinovim tekmovanjem

namična pri podoživljanju sprememb. Želim pa si, da ostane vzdušje EPK-ja. In želim si, da bi se skupnost odločila, kaj je bilo pomembno – in da bi to ohranila.

Festival Prečkanja - Sconfinamenti in vaš mojstrski tečaj: bi to lahko bila trajna rezultata EPK-ja?

Najprej bi poudaril, da brez slovenskih glasbenih šol v Gorici tukaj ne bi bilo glasbene scene. *Prečkanja* vodi Glasbena matica. Ideja festivala se je rodila pred štirimi leti z mojstrskim tečajem. Takrat sem prišel domov in sem želel nekaj dati svojemu mestu – ne le koncert, ampak možnost, da se ljudje srečujejo. Ob mednarodnih udeležencih smo želeli v dogajanje vključiti tudi ljudi iz okolja (Trsta, Gorice, Furlanije, Ljubljane ...) in jim ponuditi priložnost, da se soočijo s študenti iz Tokia, Pariza, Berlina ...

Kako se je razvila dejavnost?

Na podlagi mojih izkušenj, saj sem študiral tudi improvizacijo v Stuttgartu, se je razvil triptih, ki so ga letos sestavljale interpretacija, improvizacija, kompozicija. Tovrstnega tečaja ni nikjer drugje. Gorica se razvija v središče, ki gleda istočasno naprej in nazaj. Nastala je prelepa izkušnja:

enajst pianistov, osem improvizatorjev in pet skladateljev. Najlepše je bilo, ko je en udeleženec zaigral skladbo, ki jo je napisal drugi.

Ste mladi, zakaj vas to področje tako zanima?

Pomembno se mi zdi, da se ob koncertih razvija tudi izobraževalno delo. S telesom se gradi tudi okostje. Eno brez drugega ne funkcioniira.

Kaj pa festival?

Dva tedna festivala sta zgoščeno ponudila devetnajst dogodkov. Poudarek je na klavirju, letos smo dodali tudi koncert orgelske glasbe, celovečerni koncert čela na Gradu Dobrovo, vokalni nastop in program, posvečen ljubezni. Otvoritveni koncert je izvedel pianist Filipp Gorini. Zaigral je zadnje tri Schubertove sonate. Šlo je za zahteven, dve uri in pol dolg koncert. Na koncu so vsi vstali. Po eni strani me je prevzel občutek domače skupnosti, po drugi strani pa izvrstnost izvajalca.

Res je podvig, da so ljudje prisluhnili poltretji uri koncerta.

Kdaj se je na Goriškem zgodilo, da bi ljudje poslušali zadnje tri sonate Franza Schuberta? Povem vam: nikoli! Ne gre le za dolga in težka, ampak tudi zelo podoživljena, emocionalna,

globoka dela. Schubert je živel enaintrideset let, vse to je napisal v zadnjem letu življenja. Ko je umrl, je imel moja leta. Kot da bi jaz umrl zdaj in bi bil to moj zadnji intervju.

Je bilo občinstvo goriško?

Med festivalom se je začelo zbirati čedalje več ljudi. Prišli so z Goriškega, a tudi iz Treviža, Belluna, Ljubljane, Istre. Šlo je za enkratno poletni dogodek, ki človeku ostane v spominu, a se iz njega hkrati lahko razvije nekaj levega, nekaj, kar ljudje pričakujejo.

Bi lahko rekli, da pletete vezi?

Letos smo uvedli tudi koncert udeležencev prejšnjih izvedb. Odziv občinstva je bil čudovit. Gospa iz Gorice se je udeležila vseh vaj, od devete zjutraj do petih popoldne. V smehu sem ji rekel, naj si vzame tudi čas za počitek, ona pa mi je odgovorjala s statistiko udeležencev preteklih let. Spoznala sta se tudi z udeležencem z Japonske Yagijem Daisuke, ki je bil v Gorici že četrtrič, tako da že pozna Gorico in se je naučil nekaj italijanskih besed.

Kaj vas najbolj navdušuje?

Da se iz te dejavnosti rojeva skupnost.

Skratka, spreminjate težiče?

V Gorici se doslej na področju

Na Trgu Evrope/Transalpini Tu je potekal drugi Gadžijevov koncert iz programa EPK-ja JERNEJ HUMAR

Na Sveti Gori Tretji koncert je potekal v baziliki, ki jo je občinstvo napolnilo JERNEJ HUMAR

Brez slovenskih glasbenih šol v Gorici tukaj ne bi bilo glasbene scene

še naprej brezplačni. Ljudje bi obiskovali gledališče Verdi, ogledali bi si Grad Dobrovo, odprla bi se vrata in vsakdo bi lahko rekel: *To je tudi moja zasluga.*

Katera vrednota vas vodi pri igri?

Prijateljstvo. Ampak ne v smislu pajdašenja s kolegi, ampak v globljem smislu razumevanja med ljudmi. Tu ne gre le za sprejemanje drugih mnenj, temveč tudi za dojanje, zakaj je mnenje sosedla lahko drugačno od mojega.

Vaša skromnost preseneča. Kje je vaš umetniški ego?

Na odru, ko igram.

Če smo že pri prihodnosti ... Uveljavili ste se na tekmovanjih, zdaj žanžete uspehe s koncerti. Razmišljate o kompoziciji?

Zahtevno vprašanje. Rubinstein je namreč rekel, da so izvajalci lahko veliki talenti, skladatelji pa geniji. Naj se spet sklicujem na svojo ljubezen do matematike. V času Mozartove smrti sta na Dunaju delovala Beethoven in Hayden. Takrat je v Evropi živel dvesto milijonov ljudi, danes nas je še enkrat več, a takih skladateljev ni, čeprav bi jih lahko statistično bilo veliko. Duh in atmosfera današnjega časa ne podpira rojstva skladateljev. Na festivalu in mojstr-

skem tečaju vidim veliko mladih talentov, treba jih je spodbujati k trdnemu delu. Bojim pa se, da se mladi ustvarjalci marsikdaj ustavijo pri pametnih telefonih in se prestrašijo drugih umetnikov. Če bi Beethoven mislil tako, ne bi postal legenda glasbene zgodovine – da se navežem na vprašanje ega.

Med italijansko TV-oddajo Belve voditelja goste vpraša, koga bi priklicali nazaj k življenju za dve minuti in kaj bi mu rekli oziroma kaj bi ga vprašali. Če bi lahko priklicali k življenju Chopina, svojega najljubšega skladatelja, kaj bi ga vprašali?

Mislim, da je bil Chopin človek, ki ni rad govoril. Umril je pri devetintridesetih letih. Pri enaindvajsetih je zapustil rodno Poljsko in šel v Pariz. Vprašal bi ga, kaj pogrša od Poljske.

Ste si dali zavarovati roke?

Nisem, pa čeprav vprašanje ni brezvezno, saj nikoli ne veš, kaj te lahko doleti. Nona je pravila, da je žoga okrogla.

Se imate za umetnika?

Veliko je dela: vsakodnevna, veliko ur za klavirjem ... Pravzaprav: nono je bil partizan. In je bil nono. Pravil je, da ga ne zanimajo fašisti ali drugi, ker je človeka sodil po tem, ali se je znal obnašati ali ne.